

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่องการสร้างความปลอดภัยทางการเมืองของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ในประเทศไทย เป็นการศึกษาบทบาท และความชอบธรรมทางการเมืองของทหารในช่วงเวลาตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 – 25 พฤษภาคม พ.ศ.2535 มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการทั้งในด้านบริบทสถานการณ์ และความยอมรับจากกลุ่มกบฏ กลุ่มประโยชน์ประชาชน และต่างประเทศ ซึ่งผลของการศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้ง 3 ประการดังต่อไปนี้

1. เพื่อการศึกษาการแทรกแซงทางการเมืองของทหารไทยภายใต้กระแสสถานการณ์ทางการเมืองโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย

จากงานศึกษาการแทรกแซงทางการเมืองของรสช. ภายใต้กระแสประชาธิปไตยปัจจุบัน ที่มีกระแสควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของทุนนิยม งานศึกษาได้นำเสนอสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกระแสประชาธิปไตยว่าเป็นผลมาจาก การล่มสลายของลัทธิคอมมิวนิสต์ การเติบโตของทุนนิยมเสรี และการขยายตัวของเศรษฐกิจภูมิภาค และเศรษฐกิจโลก ซึ่งภายใต้เหตุผลนี้ทำให้เกิดระเบียบโลกใหม่ และระเบียบการค้าใหม่ ที่ทำให้รสช. ต้องพบกับ การปรับตัวเพื่อเปลี่ยนระดับการแทรกแซงทางการเมืองให้เข้ากับกรอบของบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ทหารสามารถทำการยึดอำนาจได้ในครั้งล่าสุด คือ การยึดอำนาจจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร นำโดยพล.ร.อ.สังัด ชล่ออยู่ และกลุ่มนายทหารยังเติร์ก ซึ่งในการปรับตัวครั้งนี้รสช. ปรับระดับการแทรกแซงทางการเมืองไปเรื่อยๆดังนี้

ช่วงการยึดอำนาจ (23 กุมภาพันธ์ – 6 มีนาคม พ.ศ.2534) จากระดับการโค่นล้มอำนาจ (level of supplantment) หรือ บทบาทโดยตรงในฐานะผู้ดูแลระเบียบ (Direct Action : The Military as "Constitutional Caretaker") ในช่วงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงด้วยการยึดอำนาจซึ่งเกิดขึ้นอย่างกะทันหัน หากพิจารณาตามกระแสประชาธิปไตยเสรี (Liberal democratic) ภายใต้วัฒนธรรมการเมืองโลก (World political culture) ถือว่าการยึดอำนาจของรสช. สวนทางกับมุมมองของต่างประเทศ แต่ด้วยความชอบธรรมของรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณเสื่อมลง ทำให้การยึดอำนาจของรสช. ได้รับการยอมรับจากประชาชนในประเทศไทย สร้างโอกาสให้รสช. มีบทบาททางการเมืองในช่วงระยะเวลาต่อมาได้ ดังนั้นรสช. จำเป็นต้องรักษาระดับการแทรกแซงทางการเมืองใน

ระยะเวลาเพื่อประเมินสถานการณ์ และปรับปรุงการบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ไป
ระยะหนึ่งเพื่อเปลี่ยนสภทบาทบริหารการเมืองสู่รัฐบาลผู้นำพลเรือน

ช่วงรัฐบาลผู้นำพลเรือนจัดตั้งโดยรชช. (6 มีนาคม พ.ศ.2534 – 22 มีนาคม พ.ศ.2535)
อยู่ในระดับใช้อิทธิพล (level of influence) หรือ บทบาทเป็นผู้อยู่เบื้องหลังรัฐบาลพลเรือน (Tacit
Crecion : The Military as "Backer of Civillian Government") เป็นช่วงเวลาที่รชช.พยายามมี
บทบาทแทรกแซงทางการเมือง คือ อยู่เบื้องหลังรัฐบาลพลเรือน แต่ยังมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการ
เป็นผู้ดูแลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันนิติบัญญัติที่รชช.ตั้งขึ้น และเป็นผู้ดูแลความสงบภายในประเทศ
ผ่านกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เนื่องจากรชช.ประเมินสภาวะการณ์การเมืองโลก
ประกอบกับฐานทางการเมืองของรชช. โดยเฉพาะกับพรรคการเมือง และข้าราชการประจำซึ่งเป็น
กลุ่มพลังสำคัญยังไม่พอเพียงที่จะให้ผู้นำรชช.สวมบทบาทรัฐบาลโดยทันที ดังนั้นช่วงเวลานี้
จึงเป็นช่วงเวลาที่รชช.แสดงบทบาทที่จะลงจากอำนาจ และสร้างฐานอำนาจไม่ได้ เนื่องด้วยผล
กระทบจากการยึดอำนาจ ได้กระทบกระเทือนผลประโยชน์กลุ่มอำนาจการเมืองหลายกลุ่ม หาก
รชช.จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปโดยเร็ว รชช.จะขาดหลักประกันที่จะสืบทอดฐานอำนาจทางการ
ทหาร รชช.จึงจำเป็นต้องประนีประนอมกับกลุ่มอำนาจเดิม และหาทางออกที่ดีที่สุด สำหรับคณะ
ทหารของตน อันนำไปสู่การสวมบทบาทผู้นำรัฐบาลในที่สุด

ช่วงรชช.เข้าสวมบทบาทผู้นำรัฐบาล (22 มีนาคม – 24 พฤษภาคม พ.ศ.2535) หาก
พิจารณาร่วมกับกระบวนการต่างๆที่รชช.ทำมาจะอยู่ที่ระดับการโค่นล้มอำนาจ (level of
supplantment) หรือ เป็นบทบาทโดยตรงในฐานะเป็นผู้ดูแลกฎระเบียบ (Direct Action : Military
as "Constitutional Caretaker") หลังจากปรับตัว และหาหนทางสร้างความชอบธรรมด้วย
กระบวนการวิธีการต่างๆแล้ว รชช.ประเมินฐานสนับสนุนต่างๆทั้งในด้านรัฐสภา ข้าราชการประจำ
และอำนาจทางการเมืองว่ามีความพร้อม ประกอบกับผลประโยชน์ของรชช. และการขาดหลัก
ประกันที่แน่นอนหลังการลดบทบาททางการเมือง ที่อาจส่งผลต่อการถูกกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้าม
ใช้อำนาจทางการเมืองลดบทบาททางการเมืองของรชช.หลังการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อประเมินผลได้
ผลเสียแล้วรชช.จึงจำเป็นต้องตัดสินใจขึ้นสู่อำนาจ

2. เพื่อศึกษามูลเหตุ ปัจจัย และสภาพของการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรชช.
ที่เข้ายึดอำนาจทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย

จากงานศึกษาสามารถแบ่งมูลเหตุในการเข้ายึดอำนาจได้ดังต่อไปนี้

- การกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของฝ่ายทหาร เกิดจากการลบล้างสถาบันกองทัพโดยนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล การเมืองยุ่งเกี่ยวกับการทหารโดยการโยกย้ายนายทหาร และการจัดซื้ออาวุธในกองทัพ การมีปฏิสัมพันธ์กับนายทหารจปร.7 (ยังเติร์ก) ซึ่งเป็นคู่แข่งทางการทหารกับนายทหารจปร.5 และการบิดเบือนคดีลอบสังหารไม่ให้เป็นไปตามกรอบที่นายทหารจปร.5 และรุ่น 0143 เคยวางไว้

- ความเสื่อมถอยของรัฐบาล เกิดจากการทุจริตคอร์รัปชัน ความแตกแยกภายในพรรคร่วมรัฐบาล และการตั้งตัวเป็นเผด็จการรัฐสภา

นอกจากนี้งานศึกษาได้แยกปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความชอบธรรม คือ

- บริบทสถานการณ์ ที่ได้รับผลกระทบจากโลกาภิวัตน์เกิดการเปลี่ยนแปลงควบคู่ในสังคมไทย อันประกอบไปด้วยกระแสประชาธิปไตย เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมไปถึงการรับรู้ และการศึกษาของประชาชน ในช่วงเวลาที่รชช.แทรกแซงทางการเมืองของประเทศกระแสประชาธิปไตย และทุนนิยมโลกกำลังรุนแรง ประกอบกับการหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการสื่อสารที่ล้ำหน้ากว่าเดิมทำให้การรับรู้ และการศึกษาของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วที่มีผลต่อความชอบธรรมทางการเมือง จนไม่สามารถปกปิด หรือ สร้างข่าวบิดเบือน เพื่อปฏิบัติการจิตวิทยาต่อประชาชนได้

- ความยอมรับของกลุ่มกบฏ กลุ่มผลประโยชน์ ประชาชน และต่างประเทศ เปลี่ยนแปลงไปด้วยสาเหตุหลักที่ว่าการรับรู้ และการศึกษาที่เปลี่ยนไปภายใต้กระแสประชาธิปไตย-ทุนนิยม ที่หลั่งไหลถ้วนทั่วสู่ประชาชนได้อย่างง่ายดายในยุคที่ข้อมูลข่าวสารสามารถส่งถึงการได้ง่าย โดยงานศึกษานี้จะสรุปถึงความสำคัญของปัจจัยความยอมรับดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มกบฏ มีหน้าที่เป็นกลุ่มนำ และสร้างทิศทางในการเรียกร้อง หรือ ปลุกระดมประเด็นต่างๆ

2. มุมมองจากต่างประเทศ เป็นตัวเชื่อมสำคัญที่นำบริบทสถานการณ์ทั้งกระแสประชาชาติปไตยแบบทุนนิยมเสรี และเทคโนโลยีมากระทบความชอบธรรม
3. ประชาชน เป็นแรงผลักดันเชิงปริมาณที่มีผลกระทบต่อความชอบธรรม และการอยู่ในอำนาจรัฐ

สิ่งที่ตามมาเมื่อพิจารณาปัจจัยร่วมกับการแทรกแซง และการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง สามารถสรุปผลการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรสช.ได้ดังต่อไปนี้

ช่วงการยึดอำนาจ (23 กุมภาพันธ์ – 6 มีนาคม พ.ศ.2534) มีความชอบธรรมทางการเมือง เพราะปัจจัยความยอมรับคิดเห็นสอดคล้องกับการยึดรสช.ภายใต้บริบทสถานการณ์ และสาเหตุของการยึดอำนาจที่ว่ารัฐบาลเดิมขาดความชอบธรรมในการบริหารประเทศ โดยอาศัยการอ้างความชอบธรรม 5 ข้อ พร้อมสัญญาที่แปลงมาจากข้ออ้างความชอบธรรมในการยึดอำนาจ

ผลการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองตามรูปแบบที่นำเสนอไปในช่วงการยึดอำนาจ มีดังต่อไปนี้

- 1) ข้ออ้างการยึดอำนาจ 5 ข้อ ที่ถูกแปลงมาเป็นสัญญา 4 ข้อ ของรสช. ประสบผลสำเร็จในการสร้างความชอบธรรมต่อการยึดอำนาจของรสช. เพราะการอาศัยการแก้ไขปัญหาการบริหารงานประเทศเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ความเสื่อมถอยของรัฐบาลเดิม ประกอบกับการอ้างการจัดการกับผู้ไม่ประสงค์ดีต่อสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นแหล่งรวมน้ำใจของประชาชนชาวไทย
- 2) การควบคุมกำลังทหาร การศึกษาครั้งนี้เสนอให้เห็นว่าการที่รสช.ควบคุมกำลังทหารไว้ได้ สร้างสภาพเอื้ออำนวยที่ง่ายต่อการแทรกแซงทางการเมือง ทำให้เกิดอำนาจข่มขู่ หรือ อำนาจบังคับ ที่ทำให้ฝ่ายต่อต้านเกรงกลัว บีบให้การยึดอำนาจมีความชอบธรรมโดยปริยาย
- 3) การควบคุมสื่อ สื่อมวลชนเปรียบเสมือนตัวแปลงสัญญาณ ชี้แจงเหตุผลของรสช. รสช. อาศัยสื่อแขนงต่างๆเพื่อเผยแพร่ประกาศ แถลงการณ์ เงื่อนไขข้ออ้างการยึดอำนาจ หรือ การทำลายฝ่ายตรงข้าม ซึ่งการควบคุมสื่อของรสช.ในช่วงการยึดอำนาจ และการเสนอเหตุผลรองรับปฏิบัติการของตนภายใต้สภาพการณ์ที่คลุมเครือทางการเมือง เป็นผลสำเร็จในการสร้างความชอบธรรมของรสช.ที่สำคัญ

4) การดำเนินการต่อกลุ่มต่างๆที่มีผลกระทบต่อความชอบธรรม ดังที่ได้เสนอในส่วนของ บทที่ 4 หัวข้อ 4.1.2 ของการศึกษา ถือได้ว่าการดำเนินการสร้างความชอบธรรมของรศช.ด้านนี้ ประสบผลสำเร็จ รศช.อาศัยประกาศต่างๆเป็นความชอบธรรมเชิงกฎหมาย ประกอบกับภาวะที่ กลุ่มต่างๆเหล่านี้กำลังเสื่อมศรัทธาในรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ทั้งในด้านการบริหาร ประเทศ การตอบสนองข้อเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ และการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาล ทำให้การยึด อำนาจของรศช.เปรียบเสมือนตัวแทนนำอำนาจคืนสู่ประชาชน และสร้างค่าคาดหวังต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นที่รศช.จะจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในอนาคต

5) การสร้างความชอบธรรมเชิงกฎหมาย เป็นข้ออ้างสำคัญที่ทำให้เกิดผลสำเร็จด้านความ ชอบธรรมของรศช.ในระยะเวลาสั้น เมื่อพิจารณาประกอบกันในประเด็นของสภาพการณ์ยึดอำนาจ ความเสื่อมถอยของรัฐบาลเดิม ทำให้กลุ่มต่างๆ และประชาชนยอมรับความชอบธรรม และการใช้อำนาจหน้าที่ (Authority) ของรศช.ตามกฎหมาย หรือ ประกาศต่างๆโดยง่าย อาทิ ประกาศ และ แถลงการณ์ กฎอัยการศึก ธรรมนูญการปกครอง หรือ การตั้งคตส.เป็นองค์การเพื่อสอดส่อง และลด บทบาทของกลุ่มอำนาจการเมืองเก่า

6) การจัดตั้งรัฐบาลผู้นำพลเรือน และสภานิติบัญญัติหลังการยึดอำนาจไม่นาน ทำให้การ ยึดอำนาจของรศช.ชอบธรรมทางการเมือง เพราะการกระทำในประเด็นดังกล่าว ทำให้ปัจจัยความ ยอมรับที่มีต่อการแทรกแซงทางการเมือง เชื่อมโยงว่าการกระทำของรศช. ทำเพื่อเป็นตัวแทนคืน อำนาจสู่ประชาชน และเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปที่บริสุทธิ์ยุติธรรม

ช่วงรัฐบาลผู้นำพลเรือนจัดตั้งโดยรศช. (6 มีนาคม พ.ศ.2534 – 22 มีนาคม พ.ศ.2535) รศช.เริ่มแสดงบทบาท และการแทรกแซงทางการเมืองที่ขาดความชอบธรรม แต่รัฐบาลนี้มีผู้นำเป็น พลเรือน และได้รับการยอมรับจากประชาชน และต่างประเทศ นอกจากนี้เป็นรัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นมา บริหารประเทศชั่วคราว ทำให้รศช.สามารถที่จะแผ่ตัวโดยอาศัยความชอบธรรมของรัฐบาลภายใต้ มีผู้นำพลเรือนเหมาะสมกับกระแสประชาธิปไตยได้อย่างชั่วคราวในการที่จะดำเนินการสร้างความ ชอบธรรมให้กับการแทรกแซงทางการเมืองในระดับอื่นๆต่อไป ซึ่งวิธีการดำเนินการนี้จะเป็นตัวชี้วัด ที่บ่งบอกถึงความถลำลึกของการไม่ยอมถอนตัวจากอำนาจทางการเมืองของทหารตั้งแต่ต้น

ผลการสร้างความชอบธรรมตามรูปแบบที่นำเสนอในช่วงรัฐบาลผู้นำพลเรือนตั้งโดยรศช. มีดังต่อไปนี้

1) กฎอัยการศึก และคำสั่งที่ลิดรอนสิทธิ ไม่ชอบธรรมทางการเมืองในระยะเวลาสั้น เนื่องจากผ่านพ้นช่วงเวลาคลุมเครือหลังการยึดอำนาจ รศช.จัดตั้งรัฐบาลพลเรือนขึ้นบริหารประเทศแล้ว แต่กลับปล่อยให้กฎอัยการศึกเป็นอำนาจที่ฝ่ายรศช.จะเข้าแทรกแซง หรือ กำจัดฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองได้ตามความพอใจ เห็นได้จากจำนวนผู้ถูกจับกุมที่เพิ่มขึ้น ระยะเวลาของกฎอัยการศึกที่ไม่มีความชัดเจนว่าจะถูกยกเลิกเมื่อใด ทำให้แรงต่อต้านรศช.ในประเด็นดังกล่าวเพิ่มขึ้นทั้งจากภายใน และภายนอกประเทศ ทำให้ท้ายที่สุดผลการรศช.ต้องประกาศยกเลิกอัยการศึก หลังจากนั้นยังมีคำสั่งห้ามชุมนุมอีกครั้งในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ.2534 สร้างความไม่พอใจต่อบัณฑิตยยอมรับที่มีต่อการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองอีกครั้ง

2) การดำเนินงานในฐานะผู้ที่อยู่ร่วมในรัฐบาล ถือว่าไม่ชอบธรรมทางการเมืองแม้ว่ากระทรวงกลาโหมซึ่งปกติเป็นกิจการที่ให้ทหารบริหารกันเองยังถูกมองว่าเป็นการสร้างผลประโยชน์ให้รศช. โดยเฉพาะงบประมาณการจัดซื้ออาวุธ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากแก่นนำรศช.หลายคนได้แทรกเข้าไปเป็นรัฐมนตรีกระทรวงหลักหลายกระทรวงทั้งกระทรวงคมนาคม และกระทรวงไทย ซึ่งการแทรกแซงของทหารเกิดความขัดแย้งกับฝ่ายพลเรือนของรัฐบาล ทำให้ภาพลักษณ์ทั้งรศช. และรัฐบาลตกต่ำเริ่มเสื่อมถอยด้านความชอบธรรมทางการเมือง

3) การควบคุมสื่อ รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน พยายามเปิดกว้างเกี่ยวกับสื่ออีกครั้ง ในขณะที่รศช.พยายามแทรกแซงสื่อเพื่อการข่าวที่โน้มเอียงภาพลักษณ์ที่ดีของฝ่ายรศช. แต่ยังไม่มีการบิดเบือนการสื่อสารเป็นประเด็นชัดเจนเพียงพอที่จะบ่งบอกว่าการกระทำของรศช.ไม่ชอบธรรมทางการเมือง อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาด้วยสภาพการณ์แวดล้อมแล้วการศึกษาคำครั้งนี้เห็นว่ารศช.บิดเบือนสื่อ และเป็นความไม่ชอบธรรมทางการเมืองตามเหตุการณ์ที่ได้นำเสนอไปในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3.4

4) คดีลอบสังหารบุคคลสำคัญ ในช่วงเวลานี้คดีลอบสังหารกลับยุติลงที่การฟ้องศาล และถอดยศพล.ต.มณูญ (มณูญกฤต) รูปขจร ทางกฎหมายยังระบุชัดเจนไม่ได้ว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกหรือ ผิดเกี่ยวกับคดีดังกล่าว แต่การหยิบยกคดีลอบสังหารมาเป็นประเด็นในช่วงเวลาตามขอบเขตของการศึกษาคำครั้งนี้ ผู้เสียหายจากคดีลอบสังหารเป็นกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ ด้านการติดตามคดีไม่มีความจริงจัง หรือ แสดงความพยายามที่จะทำให้เกิดข้อยุติหาตัวผู้

กระทำผิดมาลงโทษตามที่นำมาเป็นข้ออ้างในการยึดอำนาจ การอ้างคดีลอบสังหารจึงเป็นเพียงการจัดการบุคคลบางกลุ่มออกจากเส้นทางที่จะมีโอกาสต่อต้านรสช.ได้เท่านั้น ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงสรุปว่าการดำเนินการในคดีลอบสังหารเป็นเพียงความพยายามที่รสช.สร้างความชอบธรรมให้คณะตนในช่วงการยึดอำนาจ เมื่อถึงช่วงรัฐบาลพลเรือนจัดตั้งโดยรสช. คดีลอบสังหารไม่ใช่ความชอบธรรมทางการเมืองของรสช. ที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงการบริหารงานรัฐบาลในขณะนั้น ดังนั้นรสช.จึงเลิกให้ความสำคัญกับคดีนี้ตามคำสัญญาที่รสช.ให้ไว้ตามแถลงการณ์ของรสช.ฉบับที่ 1 ประกอบกับการพิจารณาจากรูปคดีจนถึงปัจจุบัน การศึกษาครั้งนี้สรุปได้ว่าการกระทำของรสช.ที่เกี่ยวข้องกับคดีลอบสังหารบุคคลสำคัญมีแนวโน้มของการบิดเบือน และเป็นความไม่ชอบธรรมทางการเมืองของรสช.

5) การร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ชอบธรรมทางการเมือง เนื่องจากปัจจัยความยอมรับที่มีต่อการแทรกแซงทางการเมืองไม่ยอมรับ และแสดงออกคัดค้านตลอดการร่างรัฐธรรมนูญ เป็นเพราะสภาร่างรัฐธรรมนูญจัดตั้งโดยรสช. และสมาชิกส่วนใหญ่อยู่ฝ่ายรสช.

6) การผลักดันพรรคการเมืองของรสช. ไม่ชอบธรรมทางการเมือง บุคคลสำคัญในพรรคการเมืองหลายพรรคโยกย้าย และเป็นคนสนิทของรสช. ซึ่งปรากฏการณ์ในช่วงเวลาต่อจากช่วงนี้ชี้ให้เห็นว่าการผลักดันพรรคการเมืองของรสช.เป็นไปเพื่อการสร้างความชอบธรรมเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้นำรัฐบาล

7) การบริหารงานข้าราชการประจำในช่วงเวลานี้ไม่ชอบธรรมทางการเมือง รสช.พยายามใช้อำนาจหน้าที่ของตนจำกัดกลุ่มอำนาจการเมืองเดิม ฝ่ายที่คัดค้านตน และสนับสนุนเครือข่ายคนใกล้ชิดเข้าไปมีบทบาทในกระทรวงต่างๆ ตามที่เสนอไปในบทที่ 3 หัวข้อ 3.3.1.4

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรสช. ในช่วงรัฐบาลพลเรือนจัดตั้งโดยรสช.ขาดความชอบธรรม แต่การที่รสช.ยังคงบทบาทแทรกแซงทางการเมืองได้เป็นเพราะรสช.ไม่ได้เข้าสู่สมบัตินิติการเป็นรัฐบาลอย่างเปิดเผย ซึ่งผลความชอบธรรมจะแตกต่างจากสภาพการณ์ช่วงรสช.เข้าสู่สมบัตินิติการผู้นำรัฐบาลดังที่ได้เสนอต่อไป

ช่วงรสช.เข้าสู่สมบัตินิติการผู้นำรัฐบาล (22 มีนาคม – 24 พฤษภาคม พ.ศ.2535) ความไม่ชอบธรรมทางการเมืองเกิดขึ้นทันทีเมื่อพล.อ.สุจินดาดำรงตำแหน่งนายกฯ เนื่องมาจากความพยายามในการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของผู้นำรสช. อยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย

บางส่วน คือ แรงสนับสนุนจากพรรคการเมืองซึ่งมีส.ส.เป็นตัวแทนของประชาชน แต่การเป็นนายกฯที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งนั้นขาดความสอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ประชาธิปไตยภายในประเทศทำให้เกิดความไม่ยอมรับของปัจจัยกลุ่มผลประโยชน์ และกลุ่มกดดัน นำไปสู่การก่อตัวของมวลชนในที่สุด และเมื่อใช้กำลังเป็นความชอบธรรมในการคงอยู่ในอำนาจยิ่งทำให้เกิดการไม่ยอมรับจากต่างประเทศอีกด้วย นอกจากนี้การผูกขาดอำนาจโดยอาศัยส.ว.จัดตั้งโดยอาศัยความชอบธรรมเชิงกฎหมายจากร่างรัฐธรรมนูญที่ไม่ได้รับการยอมรับยังเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ และปัจจัยเช่นกัน

ผลการสร้างความชอบธรรมตามรูปแบบที่นำเสนอไปในช่วงรสช.เข้าสวมบทบาทผู้นำรัฐบาลมีดังต่อไปนี้

1) รัฐสภาของรสช.ไม่ชอบธรรมทางการเมือง การสร้างพื้นฐานด้วยการผลักดันพรรคการเมืองในช่วงรัฐบาลผู้นำพลเรือนจัดตั้งโดยรสช.ประกอบกับการวางฐานรัฐธรรมนูญ และสมาชิกวุฒิสภาที่แต่งตั้งโดยรสช. ทำให้รัฐสภาเป็นของรสช.ได้รับการคัดค้านจากปัจจัยความยอมรับที่มีต่อการแทรกแซงทางการเมืองอย่างรุนแรง

2) รัฐธรรมนูญของรสช.ไม่ชอบธรรมทางการเมือง เพราะถูกคัดค้านจากปัจจัยความยอมรับที่มีต่อการแทรกแซงทางการเมืองมาโดยตลอดตั้งแต่มีการต่างรัฐธรรมนูญ และเมื่อรัฐธรรมนูญมีผลบังคับใช้ได้เอื้อประโยชน์ให้กับผู้นำรสช.ที่จะเข้าสวมบทบาทผู้นำรัฐบาล

3) ทหารแห่งชาติของรสช.ทำให้รสช.มีกำลังสนับสนุนต่อการแทรกแซงทางการเมือง และเมื่อรสช.แทรกแซงทางการเมือง รสช.ได้อาศัยอำนาจการเมืองเพิ่มศักยภาพทางการทหารของรสช.ด้วยการโยกย้ายขยายฐานกำลังทหารให้อยู่ภายใต้เครือข่ายของกลุ่มตน ดังนั้นการดำเนินนโยบายทางการทหารของรสช.เป็นการสืบทอดอำนาจ และไม่ชอบธรรมทางการเมือง

4) การบิดเบือนข่าวสารของรสช.ไม่ชอบธรรมทางการเมือง ดังที่ได้เสนอในบทที่ 3 หัวข้อ 3.4 เห็นได้ชัดจนว่รสช.ปกปิดข่าวสารจริง และเปิดเผยข่าวสารเท็จ พยายามสร้างสถานการณ์และลดแรงกดดันทางการเมืองให้กับฝ่ายตน ซึ่งการบิดเบือนข่าวสารของรสช.นี้เป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ปัจจัยความยอมรับที่มีต่อการแทรกแซงทางการเมืองเสื่อมศรัทธารสช.อย่างรุนแรงจนทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงทางการเมือง และรสช.ต้องยุติบทบาททางการเมืองไปในที่สุด

หากพิจารณาถึงผลรวมทั้งหมดพบว่า การดำเนินการของรชช. ตั้งแต่ยึดอำนาจไม่มีความชอบธรรมทางการเมือง เพราะยึดอำนาจเพื่อสร้างฐานอำนาจให้ตนในระยะกว่าหนึ่งปี และขึ้นปกครองประเทศแทนรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งเดิม แต่เมื่อพิจารณาโดยแยกช่วงเวลา และกิจกรรมการดำเนินการสร้างความชอบธรรมเพื่อแทรกแซงทางการเมืองแล้ว จะพบว่ามีความชอบธรรมอยู่บ้างในบางกิจกรรม

3. เพื่อศึกษาถึงบทบาท และกิจกรรมทางการเมือง ในช่วงเวลาที่มีการสร้างความชอบธรรมทางการเมืองของรชช. ที่ยึดอำนาจทางการเมือง

บทบาท และกิจกรรมทางการเมืองของรชช. หลักๆมีดังต่อไปนี้

- การดำเนินการตามสัญญาของรชช.
- การจัดตั้งรัฐบาลที่มีผู้นำพลเรือน ที่ผสมผสานระหว่างพลเรือน กับ รชช.
- การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือสร้างความชอบธรรม ทั้งสื่อมวลชนรัฐ และเอกชน
- การสร้างความชอบธรรมเชิงกฎหมาย ด้วยกฎอัยการศึก รัฐธรรมนูญ มาตราการ และนโยบาย
- การผลักดันสถาบันเพื่อสร้างความชอบธรรม ทั้งพรรคการเมือง สภานิติบัญญัติ ข้าราชการประจำ และวุฒิสมาชิก

งานศึกษาได้แบ่งแนวความคิดออกเป็น 2 แนวความคิด คือ

1. แนวความคิดเรื่องบทบาททางการเมืองของทหาร
2. แนวความคิดเรื่องความชอบธรรมทางการเมือง
3. แนวความคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์

1. แนวความคิดแรกกล่าวถึง สาเหตุการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่เน้นความอ่อนแอในโครงสร้างสังคม ประกอบด้วย Samuel Huntington, William Thompson และ กนลา ชันธปราบ

- กลุ่มที่สองเน้นความเข้มแข็งขององค์กรทหาร โดยใช้แนวคิดของ Harold Laswell ,Samuel Finer ,Morris Janowitz ,Eric Nordlinger ,Muthiah Alagappa ,สุจิต บุญบงการ และชัยอนันต์ สมุทวณิช ,กฤษ เทพปฏิพันธ์ และพ.ต.สัญญาชัย บุญทริกสวัสดิ์

- กลุ่มที่นำทั้ง 2 กลุ่มแรกมาอธิบาย โดย Claude Welch & Arthur Smith และ Harold Crouch

นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงสภาพเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของทหาร ด้วยแนวคิดของ สุจิต บุญบงการ และชัยอนันต์ สมุทวณิช รูปแบบการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหารมี Samuel Finer และ Henry Bienen ในเรื่องของการถอนตัวจากการเมืองใช้แนวคิดของ สุรชาติ บำรุงสุข

2. ในเรื่องการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง มีผู้ให้ความหมายไว้ คือ R. Merlmen, J.H. Schaar, Herbert C. Kelmen, Phillips W. Shively, David Beetham, Max Weber, Lucian W. Pye, ทินพันธุ์ นาคะตะ, ลิขิต วีระเวทิน และ Micheal Roskin, Robert L. Cord & Jane A. Mederias

การสร้างความชอบธรรมทางการเมือง มี Antonio Gramsci, Jurgen Harbermas, สุจิต บุญบงการ, ทินพันธุ์ นาคะตะ และ Max Weber

3. แนวความคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ การศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยนิยามของ Alvin Toffler, David Held, Zdravko Milnar, Barry Smart, John Naisbitt, Steve Smith and John Baylis, Jan Aart Scholte และชัยอนันต์ สมุทวณิช โดยเรียงลำดับตามปีการศึกษาของนักวิชาการเหล่านี้

ส่วนผลกระทบของโลกาภิวัตน์มีงานศึกษาของ Anthony McGraw และ Anthony Giddens เป็นหลัก ส่วนบัณฑิต ดาวบุตร สามารถนำมาอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีข่าวสารในปัจจุบันมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยนี้มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาที่เกี่ยวกับความชอบธรรมทางการเมืองของรศช. เป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากบริบทสถานการณ์ในระยะเวลาดังกล่าวมีความหลากหลายเนื่องจากข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารรูปแบบการสื่อสารที่มากมาย ทำให้เอกสารชั้นต้น และชั้นรองที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษามีปริมาณมากตามไปด้วย โดยงานศึกษาไม่ได้ทำการสัมภาษณ์เนื่องมาจากการเข้าถึงข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์เป็นเรื่องยาก การสอบถามถึงเหตุการณ์ และกระบวนการสร้างความชอบธรรมจากบุคคลที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายยังเป็นเรื่องลับในการสอบสวน โดยเฉพาะคดีพิพาทฯ ทมิฬที่ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ ดังนั้นการผู้ศึกษาเชื่อว่าการสัมภาษณ์ไม่สามารถหาข้อมูลที่เที่ยงตรงได้ และเป็นการยากที่จะเข้าถึงข้อมูลที่แท้จริง ซึ่งเป็นไปได้ว่าอาจถูกบิดเบือนข้อเท็จจริง และทำให้เสียเวลาที่จะหาข้อเท็จจริงใหม่ เพื่อลบล้างข้อเท็จจริงเดิมที่ได้รับการบิดเบือน

2. การศึกษาครั้งนี้เสนอการถอนตัวจากอำนาจของรศช. ตามช่วงระยะเวลาที่กำหนดตามการศึกษาว่าเป็นดังนี้ คือ

ช่วงการยึดอำนาจ หากรศช. ถอนตัวจากอำนาจในระยะเวลา นี้ จะสามารถถอนตัวได้อย่างสง่างาม และการยึดอำนาจของรศช. จะถือเป็นการกระทำที่ชอบธรรมทางการเมือง เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ได้ขัดต่อความคิดของประชาชนที่มีเสรีมศรัทธาต่อรัฐบาลเดิม ดังนั้นการยึดอำนาจของรศช. จึงเปรียบเสมือนการเป็นตัวแทนการนำอำนาจคืนสู่ประชาชนที่ไม่มีกำลังบังคับรัฐบาลให้ลงจากอำนาจได้อย่างรวดเร็วเท่ากับสถาบันทหาร แต่รศช. กลับเกรงการกลับคืนสู่อำนาจทางการเมืองของกลุ่มอำนาจทางการเมืองเก่า ทำให้รศช. ไม่ยอมถอนตัวจากอำนาจหลังการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว

ช่วงรัฐบาลผู้นำพลเรือนจัดตั้งโดยรศช. รศช. ได้แทรกแซงการเมืองมากขึ้นโดยผู้นำเหล่าทัพหลายคนเข้าไปดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญ และเหตุการณ์หลังดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีความวุ่นวายจากการจัดสรรนโยบายที่ขัดกันระหว่างฝ่ายพลเรือน และฝ่ายทหารในรัฐบาล ความวุ่นวายที่มีต่อสถาบันทางการเมืองทำให้รศช. ตัดสินใจไม่ลงจากอำนาจพร้อมทั้งประนีประนอมกับกลุ่มอำนาจทางการเมืองเดิม เนื่องจากการคงอยู่ในรัฐบาลของรศช. ทำให้พรรคการเมืองฝ่ายค้านพยายามกดดันให้รศช. ยุติบทบาททางการเมืองพร้อมทั้งจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปใหม่ ดังนั้นระยะเวลาจึงเป็นระยะเวลาที่รศช. ถลำลึกลงสู่อำนาจทางการเมือง และเมื่อประเมิน

แล้วรศช.ไม่สามารถถอนตัวจากอำนาจได้อย่างสง่างาม ทำให้รศช.เลือกที่จะดำเนินการสร้างฐานอำนาจที่เข้มแข็งทั้งด้านการเมือง และการทหาร เพื่อขึ้นสู่อำนาจเบ็ดเสร็จในช่วงเวลาต่อไป

ช่วงรศช.เข้าสวมบทบาทผู้นำรัฐบาล รศช.ครองอำนาจทั้งในรัฐบาล และทหารแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งรศช.ประเมินว่าฝ่ายการเมืองจะไม่สามารถทำลายเครือข่ายของรศช.ลงได้ แต่รศช.ประเมินพลังของเกี่ยวกับปัจจัยความยอมรับที่มีต่อความชอบธรรมต่ำเกินไป ทำให้ท้ายที่สุดรศช.ต้องถูกทำให้ถอนตัวจากการเมืองดังที่ได้เสนอไปแล้วในการศึกษาค้างนี้

3. การศึกษาค้างนี้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ภายในรศช.ที่ว่าเกิดขึ้นจากความเข้มแข็งของนายทหารจปร.5 และรุ่น 0143 โดยประธานรศช.พล.อ.สุนทร คงสมพงษ์ ซึ่งเป็นนายทหารจปร.1 ไม่ได้มีอำนาจแท้จริงในรศช. แม้ว่าพล.อ.สุนทรจะเคยดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ (ในอัตราพล.ท.) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ควบคุมกำลังรบหลัก แต่ฐานอำนาจระดับกองพลของพล.อ.สุนทรในขณะนั้นอยู่ในการควบคุมของนายทหารจปร.5 ต่อมาเมื่อพล.อ.สุนทรขึ้นสู่อำนาจระดับสูงทั้งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก และถูกย้ายไปเป็นเสนาธิการทหารจนถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด พล.อ.สุนทร ขาดฐานรองรับอำนาจตามตำแหน่งของตน การศึกษาค้างนี้เชื่อว่า พล.อ.สุนทรเป็นหัวหน้าคณะความสงบเรียบร้อยแห่งชาติในการยึดอำนาจรัฐบาลพล.อ.ชาติชาย เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพล.อ.สุนทรกับนายทหารจปร.5 และรุ่น 0143 อำนาจภายในรศช.ของพล.อ.สุนทรมีไม่มากนัก ถึงแม้ว่าพล.อ.สุนทรจะให้ความช่วยเหลือทางการเมืองต่อผู้นำรศช.รุ่นน้องในช่วงที่มีการจัดตั้งรัฐบาล แต่พล.อ.สุนทรพยายามแสดงตัวอยู่เหนือปัญหา และเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการสร้างเครือข่ายทางการเมือง และฝ่ายข้าราชการประจำให้รศช.มาตลอดหลังจากยึดอำนาจจนกระทั่งเกษียณอายุราชการ ฉะนั้นจะบ่งบอกว่าพล.อ.สุนทรไม่ใช่บุคคลสำคัญในรศช.ไม่ได้ เพียงแต่พล.อ.สุนทรไม่ได้แสดงตนเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยตรงเหมือนกับผู้นำรศช.คนอื่น แต่ประเด็นที่น่าสนใจในปัจจุบัน คือ ที่มาของการครอบครองทรัพย์สินของพล.อ.สุนทร และการครอบครองทรัพย์สินของภรรยานอกสมรสหลังการถึงแก่อนิจกรรมของพล.อ.สุนทรที่มีมากมายหลายพันล้านบาท

ส่วนความสัมพันธ์ที่น่าสนใจในการศึกษาค้างนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างพล.อ.สุจินดา คราประยูร และพล.อ.อิสระพงศ์ หนุนภักดี ที่เป็นทั้งเพื่อนสนิท ญาติ และผู้พึ่งพาทางสายอาชีพ โดยพล.อ.สุจินดา มีความเชี่ยวชาญด้านเสนาธิการจึงเป็นมันสมองสำคัญ และพล.อ.อิสระพงศ์มีความเชี่ยวชาญด้านการควบคุมหน่วยกำลังรบจึงเป็นฐานทางการทหารที่สำคัญ ทั้ง 2 บุคคลนี้เป็นบุคคลที่มีความสามารถสูงของรุ่น ได้รับทุนจากกองทัพไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา เป็นผู้สืบทอด

อำนาจของกันและกัน ดังนั้นในสายทางการทหาร 2 บุคคลนี้จึงเป็นผู้ควบคุมหลัก โดยมีเพื่อนร่วมรุ่นจปร.5 และรุ่น 0143 ให้ความช่วยเหลือลดหลั่นกันไป ทำให้นายทหารรุ่นดังกล่าวนี้มีอำนาจสูงสุดในรสช.อย่างแท้จริง และวางการสืบทอดอำนาจต่อกันไป

4. หลังจากเหตุการณ์ 17 – 20 พฤษภาคม พ.ศ.2535 ทหารได้จำกัดสัดส่วนอำนาจของสถาบันลง พยายามที่จะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองน้อยที่สุดในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งทางการทหาร ซึ่งการรักษาสัดส่วนอำนาจของสถาบันทหารทำให้เกิดความชอบธรรมเชิงหน้าที่ตามแนวความคิดวิชาชีพทหารใหม่ (New Professionalism) ที่ได้รับอิทธิพลมาจากทหารในประเทศพัฒนาแล้ว ดังนั้นปัจจุบันทหารเพียงรักษาสัดส่วนของตนเองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มทหารเอง (Military Corporate Interests)¹ ดังนั้นหากจะกล่าวถึงอนาคตบทบาททหารโดยอาศัยงานศึกษานี้ สามารถทำนายได้ว่าบทบาททหารจะอยู่ภายใต้กรอบของรัฐบาลพลเรือนเพิ่มขึ้นภายใต้สภาพการณ์ปัจจุบันที่มีกลุ่มหลากหลาย และความเข้มแข็งของกลุ่มต่างๆภายในสังคมมีสูง ในขณะที่ทุนนิยมได้แผ่ปกคลุมไปทั่วโลกทั้งที่เป็นทุนนิยมเสรี และทุนนิยมรัฐ ดังนั้นความจำเป็นในเรื่องของการจัดการแข่งขัน และความร่วมมือทางการค้า จะทำให้องค์กรทหารยุติบทบาทการแทรกแซงทางการเมืองโดยตรง แม้แต่การแสดงบทบาทการใช้อิทธิพล (influence) ซึ่งเป็นระดับต่ำที่สุดของการแทรกแซงทางการเมืองโดยทหารยังเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นยาก เพราะปัจจุบันทหารในเครื่องแบบไม่มีบทบาททางการเมืองในสภา หรือ วุฒิสภาที่มาจาก การเลือกตั้งเลย

นอกจากการเมืองไทยที่กำลังพัฒนาเข้าสู่ยุคของพลเมืองอยู่เหนือทหาร (Civilian Supremacy) แล้ว การแข่งขันของรุ่นนายทหารจปร.ของทหารไทยยังไม่รุนแรงเหมือนกับช่วงเวลาการสร้างฐานอำนาจของจปร.7 หรือ จปร.5 ดังนั้นอาจทำนายได้ว่าวิถีแห่งการปฏิวัติในปัจจุบันและอนาคตเป็นสิ่งที่ล้ำสมัยไม่สอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ปัจจุบันที่มีความหลากหลาย และความทั่วถึงของข้อมูลข่าวสารมากกว่ายุคสมัยของรสช. จนกระทั่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้อีกต่อไป

5. การยึดอำนาจของรสช.เกิดขึ้นในระยะเวลาที่สงครามเย็นยุติลง ประกอบกับการก่อตัวของระเบียบโลกใหม่ (New world order) และวัฒนธรรมการเมืองโลก (World political culture) ที่ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน และไม่ยอมรับต่อการมีเผด็จการเกิดขึ้นในรัฐต่างๆ อย่างไรก็ตามรสช.ยังสามารถคงอยู่ในอำนาจการเมืองของประเทศในระยะหนึ่ง จนกระทั่งเข้าสู่

¹ Henry Bienen, อ้างจาก, บทที่ 2

บทบาทผู้นำรัฐบาล ทำให้รสนช. ต้องเสื่อม และยุติบทบาททางการเมืองลงตามลำดับ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากความไม่ยอมรับจากภายใน และนอกประเทศประเทศไทย แต่ปรากฏการณ์ที่ทหารแทรกแซงการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทยกลับแตกต่างกับประเทศอื่นที่มีเผด็จการทหารโดยเฉพาะเหตุการณ์ยึดอำนาจโดยคณะทหารในอเมริกาใต้ที่เผด็จการทหารสามารถคงอยู่ในอำนาจได้ภายใต้กระแสวัฒนธรรมทางการเมืองโลกที่เป็นเช่นเดียวกับรสนช. ในประเทศไทย เป็นสิ่งที่การศึกษาครั้งนี้เสนอว่าควรจะนำไปศึกษาต่อ เพื่อให้เกิดการสร้างรูปแบบการอธิบายปรากฏการณ์ความชอบธรรมของการแทรกแซงทางการเมืองของทหารได้ในอนาคตต่อไป